

REPUBLICKA AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE

Direktor sektora za finansije, racunovodstvo i analizu
Ljiljana Matavulj

Sef odseka za fiksne i mobilne radio-komunikacije
Dragan Lukic

Beograd, Visnjiceva 8

Predmet: Misljenje o nacrtu Pravilnika o visini naknade za koriscenje radio-frekvencija

V e z a: Javna rasprava o nacrtu Pravilnika o visini naknade za koriscenje radio-frekvencija
(RATEL, 27.10.2010)

Postovane dame i gospodo,

1.Misljenje o nacrtu ovog pravilnika, na koji saglasnost daje Vlada, slicno je mom misljenju o istoimenom pravilniku od 5. decembra 2009. godine. U ovom misljenju ponovicu stara i dodati neka nova opsta gledista. Jer, visine naknada u nacrtu ovog pravilnika su smanjene zbog uvođenja naknada za obavljanje delatnosti elektronskih komunikacija.

2.Za korišćenje, odnosno uspostavljanje i eksploataciju ma koje predajne radio-stanice više se ne zahteva pribavljanje dozvole za radio- stanicu, već pojedinačna dozvola za korišćenje radio-frekvencija, ili se radio-frekvencija koristi po režimu tzv. opsteg ovlascenja. Tako je sada propisano novim Zakonom o elektronskim komunikacijama (ZEK).

3.Povodom prethodno navedene zakonske promene, smatram da je potrebno dati odgovore na pitanja šta su i čije su radio-frekvencije, odnosno da li su radio-frekvencije ograničeni prirodni resurs - po članu 44. stav 2. ratifikovanog Ustava Međunarodne unije za telekomunikacije (ITU), ograničeno prirodno bogastvo - po članu 3. tacka 2. Zakona o radiodifuziji, dobro od opšteg interesa i dobro u opštoj upotrebi - po članu 87. Ustava RS, javno dobro - po članu 9. stav 2. direktive 2002/21/EC i 2009/140/EC ili, samo, **ograničeno dobro** - po članu 81. stav 1. ZEK-a.

4.U suštini, kao što su to i ostale 23 osnovne i izvedene veličine međunarodnog sistema SI (dužina, masa, vreme... sila, pritisak, rad, snaga...), tako je i radio-frekvencija količnik iz broja ciklusa radio-talasa (fizičke pojave)i vremena u kom su ti ciklusi izvršeni. Pod “radio-talasila ili Hercovim talasila”, u smislu priloga Konvenciji ITU, podrazumevaju se elektromagnetni talasi sa frekvencijama proizvoljno nižim od 3 000 GHz, koji se prostiru u prostoru bez veštačkog vođenja. Svaki takav talas, koji nosi informaciju, jeste oscilacija na nekoj radio-frekvenciji koja može da iznosi, na primer, sto miliona ciklusa u sekundi (100 MHz). Stoga kažemo da radiodifuzna ili druga radio stanica (telesna stvar) radi na određenoj radio-frekvenciji (bestelesna stvar).

5.U novom ZEK-u nije određen važan, uzi pojam “radio-frekvencija”, ali je, umesto tog pojma, u članu 4. tačka 42. određen širi pojam “radio-frekvencijski spektar” kao deo elektromagnetnog spektra koji se odnosi na radio-frekvencije konvencionalno smeštene u opsegu od 9 kHz do 3 000 GHz.

6.U osnovnim dokumentima ITU nisu definisani “radio-frekvencija” i “radio-frekvencijski spektar”, iako se u članu 2. Pravilnika o radio-komunikacijama (PRK) ITU pominje “radio-spektar”. Međutim, u preporukama ITU radio-frekvencija se neprecizno odnosi na: frekvenciju periodičnog radio-talasa ili korespondentne periodične elektricne oscilacije; ili svaku frekvenciju pri

kojoj je elektromagnetno zračenje upotrebljivo za telekomunikacije; ili elektromagnetne signale tipično u području 5 do 40 000 MHz

7. U evropskoj odluci br. 676/2002/EC u članu 2. nije definisana “radio-frekvencija”, ali jeste “radio- spektar” (a ne radio-frekvencijski spektar?!). Za svrhu ove odluke “radio-spektar” obuhvata radio-talase na frekvencijama između 9 kHz i 3 000GHz; radio-talasi su elektromagnetni talasi koji se prostiru u prostoru bez vestačkog vodjenja. Valja se podsetiti da spektar radio-talasa (radio-spektar) i spektar optičkih talasa (optički spektar) obrazuju spektar elektromagnetnih talasa (kraće: spektar).

8. Iz prethodno navedenog sledi da se “radio-frekvencija” u ZEK-u odnosi na radio-talas u koji se određenim postupkom (modulacijom) utiskuje željena informacija. Ovaj radio-talas se emituje predajnikom, prostire kroz prostor i zatim prikuplja pomoću jednog ili više prijemnika.

9. Predajne radio stanice proizvode zračenja radio-talasa, koje se nazivaju emisije. Za ta zračenja radio-talasa, ili emisije upotrebljava se u ZEK-u nedefinisan pojam “korišćenje radio-frekvencija”. Pravo na korišćenje radio-frekvencija, kao što je na početku receno, stiče se na osnovu pojedinačne dozvole, ili po tzv. rezimu opšteg ovlašćenja.

10. Pojedinačna dozvola za korišćenje radio-frekvencije(a) shvata se slično kao i “dodela (asignacija) radio-frekvencije” ili “radio-frekvencijska dodela”. Pod ovim terminom, u smislu člana 1. PRK ITU (ali ne i ZEK-a), podrazumeva se ovlašćenje koje daje uprava da radio-stanica (telesna stvar) koristi radio-frekvenciju (bestelesnu stvar) pod određenim uslovima (lokacija, snaga, vrsta radio stanice, priroda službe, vrsta i širina potrebnog opsega emisije, visina lokacije i antene, dobitak i dijagram zračenja antene itd.).

11. Prema enciklopedijama, stvar je materijalni deo prirode, koji može biti u ljudskoj vlasti i koji ima neku vrednost. Pored ovog pojma (telesne stvari), u pravu je zastupan, naročito ranije, i pojam bestelesnih stvari. Pod ovim pojmom podrazumevaju se razna subjektivna prava i interesi, npr. autorsko pravo, pravo na pronalazak, žig, zastitni znak i, slično tome, pravo na korišćenje radio-frekvencija. Po članu 87. Ustava RS, prirodna bogatstva, dobra za koje je zakonom određeno da su od opšteg interesa, uključujući i druge stvari i prava, u skladu sa zakonom, u državnoj su imovini.

12. U članu 44. stav 2. Ustava ITU piše: “radio-frekvencije su ograničeni prirodni resurs”. Ovaj ograničeni i nepotrošni prirodni resurs (prirodno bogatstvo?) na raspolaganju je svim zemljama u svetu. Po nekim misljenjima, resursi su danas prosto svaki materijal ili stanje koje postoji u prirodi i koje se može ekonomski eksploatirati. Opšte je prihvaćeno da se prirodni resursi ne mogu razvijati sami; samo je uz primenu ljudskog znanja i veština moguće napraviti nešto novo od njih, a većina rada neophodnog za to iziskuje veliku veštinu. U konkretnom slučaju, to je upravljanje nad korišćenjem radio-frekvencija: planiranje upotrebe radio-frekvencija, dodela radio-frekvencija, koordinacija korišćenja radio-frekvencija, kontrola i inspekcija korišćenja radio-frekvencija.

13. Na osnovu prethodno navedenih pojmova i činjenica ne može se lako niti pouzdano zaključiti, bez pomoći dobrih pravnih stručnjaka, da li radio-frekvencije (stanje, svojstvo, veličina ili karakteristika radio-talasa kao fizičke ili prirodne pojave): (1) jesu ili nisu ograničeni prirodni resurs, ograničeno prirodno bogatstvo, dobro od opšteg interesa, dobro u opštoj upotrebi, javno dobro ili, samo po ZEK-u, **ograničeno dobro**; (2) jesu ili nisu u državnoj imovini. Međutim, ma kakav bio odgovor na ovo pitanje, država Srbija preko ministarstva nadležnog za poslove elektronskih komunikacija i Republička agencije za elektronske komunikacije upravlja upotrebom radio-frekvencija (planiranje, koordinacija, dodeljivanje, kontrola, inspekcija itd.), naročito radi obezbeđivanja racionalnog, efikasnog, ekonomičnog i nesmetanog korišćenja radio-frekvencija.

14. Ma kakav bio odgovor dobrih pravnika, posto ZEK-om radio-frekvencijski spektar nije određen kao ograničeno prirodno bogatstvo, već kao ograničeno dobro, obavljanje delatnosti radio-difuzije, radio-komunikacija, elektronskih komunikacija i drugog preduzetništva koje se vrsi korišćenjem radio-frekvencija ne može se ograničiti ZEK-om, jer se po članu 83. Ustava preduzetništvo može ograničiti zakonom, samo radi zaštite prirodnog bogatstva (a ne ograničenog dobra).

15. U nekim zemljama, pored informacija i drugih "betelesnih stvari", visina naknade za korišćenje radio-frekvencija utvrđuje se prema uobicajenim merilima: neka stvar je kao roba vredna onoliko koliko se za nju može dobiti na otvorenom tržištu. Ovaj trgovački stav, moralan ili nemoralan, vodi pogresnom tretiranju i korišćenju radio-frekvencija. Iza ovog stava krije se filozofija privatne imovine i prava na nju. Zato su, verovatno, radio-frekvencije u ZEK-u određene samo kao - **ograničeno dobro**.

16. S druge strane, prema čl. 12. i 13. evropske direktive 2002/20/EC koja je izmenjena i dopunjena direktivom 2009/140/EC, takse ili naknade za pravo na korišćenje radio-frekvencija ne trebaju da odražavaju tržišnu vrednost, već treba da obezbede optimalno korišćenje ovog resursa i treba da obuhvate opravdane upravne (administrativne) troškove koji se odnose na sledeće delatnosti: upravljanje, kontrolu i izvršavanje; međunarodnu saradnju, harmonizaciju i standardizaciju; analizu tržišta, kontrolu saobraznosti i drugu kontrolu tržišta; regulatorne poslove koji obuhvataju pripremanje i izvršavanje podzakonskih akata i upravnih odluka, kao što su odluke o pristupu i interkonekciji.

17. Posto u ZEK-u nije, iz nepoznatog razloga, propisana dispozitivna odredba o ponašanju, tj. obavezi nosilaca prava na korišćenje radio-frekvencija, čini se da će kontrolna i inspeksijska služba nadležne agencije i nadležnog ministarstva imati teškoće u sankcionisanju povreda dispozicije. Jer, inspekciju radio-stanica lako je shvatiti kao pregled te telesne stvari, dok je inspekciju korišćenja radio-frekvencija kao betelesnih stvari – teže shvatiti i izvršiti. Posebne teškoće mogu se javiti pri obavljanju inspeksijskih poslova nedozvoljenog i neovlašćenog korišćenja radio-frekvencija za radiodifuziju i druge oblike radiokomunikacija.

18. Zbog prelaska sa izdavanja dozvola za radio stanice na izdavanje pojedinačnih dozvola za korišćenje radio-frekvencija, ili čak korišćenja radio-frekvencija po rezimu opsteg ovlašćenja, bice prekršena odredba člana 18. paragraf 1. PRK ITU. Ta odredba glasi: "Ni jedna predajna stanica ne može biti uspostavljena ili eksploatisana od strane pojedinca ili ma kog preduzeća bez dozvole izdate u odgovarajućoj formi i prema odredbama ovog pravilnika od strane vlade zemlje u čijoj je naležnosti odnosna stanica." Za utehu je to što tu odredbu krši i EU?! Ona je pre desetak godina u svojim direktivama neopravdano zamenila "telekomunikaciju" sa nedefinisanim "elektronnskom komunikacijom", i potpuno isključila upotrebu termina "radio stanica".

19. Posto predajne radio-stanice koriste radio-frekvencije, a operatori, emiteri i druga eksploatatori koriste predajne radio stanice, korišćenje radio-frekvencija nije u istom rangu sa korišćenjem predajnih radio-stanica.

20. Izraze u nacrtu ovog pravilnika uskladiti sa izrazima u ZEK-u.

21. U prilogu vam dostavljam noviji dokument Federalne komisije za komunikacije u SAD koji se odnosi na regulatorne takse. Obratiti pažnju na takse za digitalne TV stanice!

Iskreno,

Dejan Popovic
Beograd, 30. oktobar 2010.